

CZU: 343.44(478)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4020768>

SĂVÂRȘIREA INFRAȚIUNII DE VIOLARE DE DOMICILIU CU APLICAREA VIOLENȚEI SAU CU AMENINȚAREA APLICĂRII EI

Stela BOTNARU, Gheorghe POPA

Universitatea de Stat din Moldova

Domiciliul reprezintă spațiul de libertate în care o persoană își desfășoară cea mai mare parte a vieții sale private și familiale și a cărei ocrotire este indispensabilă într-o societate democratică. Articolul conține analiza juridico-penală a agravantei specificate la art.179 alin.(2) CP RM – „pătrunderea sau rămânerea ilegală în domiciliul sau în reședința unei persoane cu aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării ei”. Cercetarea constituie un studiu realizat în scopul consolidării materiei penale ce ajută la încadrarea și delimitarea agravantei respective de celelalte agravante specificate la art.77 CP RM și de alte infracțiuni conexe. Scopul lucrării constă în aprofundarea concepției de aplicare a legii ce prevede răspunderea pentru infracțiunea de violare de domiciliu în condițiile în care încurajarea și promovarea respectului pentru drepturile omului și libertățile fundamentale constituie caracteristici ale democrației în devenire din Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: *circumstanțe agravante, circumstanțe atenuante, violare de domiciliu, infracțiune, aplicarea violenței, amenințare, vătămări.*

THE ILLEGAL ENTRY OR STAY IN THE DOMICILE OR RESIDENCE OF A PERSON WITH THE APPLICATION OF VIOLENCE OR WITH THE THREAT OF ITS APPLICATION

The domicile is the space of freedom in which a person spends most of his private and family life and whose protection is indispensable in a democratic society. The article contains the legal-criminal analysis of the aggravating circumstance specified in art. 179 paragraph 2 of the Criminal Code – “the illegal entry or stay in the domicile or residence of a person with the application of violence or with the threat of its application”. The research is a study carried out in order to consolidate the criminal matter that helps to frame and delimit the respective aggravating circumstance from the other aggravating factors specified in art. 77 Criminal Code and other related offenses. The aim of the work is to deepen the concept of law enforcement which provides for liability for the crime of home invasion given that the encouragement and promotion of respect for human rights and fundamental freedoms are characteristics of emerging democracy in the Republic of Moldova.

Keywords: *aggravating circumstances, mitigating circumstances, home invasion, crime, application of violence, threat, injury.*

Introducere

Fiind un drept fundamental al omului, în esența sa, inviolabilitatea domiciliului este parte componentă a dreptului la respectarea vieții private și de familie, în aceeași măsură fiind un element esențial al libertății persoanei și al demnității omului.

Astfel, conform art.29 alin.(1) din Constituția Republicii Moldova, *domiciliul și reședința sunt inviolabile. Nimeni nu poate pătrunde sau rămâne în domiciliul sau în reședința unei persoane fără consimțământul acesteia.*

Conform Dicționarului explicativ al limbii române, prin circumstanțe se înțeleg *acele împrejurări care însoțesc o întâmplare, un fapt, o acțiune, un fenomen.*

Prin *circumstanțe agravante* se înțeleg acele stări, împrejurări, situații, calități ce țin de infracțiune sau infractor anterior, concomitente sau viitoare comiterii infracțiunii, reglementate expres de legea penală și care ca consecință măresc gradul prejudiciabil al infracțiunii sau de pericolozitate a infractorului, agravând situația penală a făptașului [1].

Circumstanțele *aggravante* legale sunt prevăzute expres de legea penală și într-o listă exhaustivă în art.77 CP RM.

Circumstanțele agravante legale pot fi *generale* și *speciale*.

- ✓ Circumstanțele *legale generale* sunt prevăzute în Partea generală a Codului penal și își produc efectul în cazul oricăreia dintre faptele incriminate ca infracțiuni în Partea specială a Codului penal.
- ✓ Circumstanțele *legale speciale* sunt prevăzute în anumite situații în conținutul normei de incriminare, acestea nu produc efecte decât doar în cazul infracțiunii, în al cărei conținut legal sunt prevăzute.

Dacă aceeași situație de fapt realizează atât conținutul unei circumstanțe legale generale, cât și conținutul unei circumstanțe legale speciale, va fi luată în considerare cea din urmă.

Rezultate și discuții

În cazul infracțiunii de *violare de domiciliu* (art.179 CP RM) sunt prezăzute următoarele circumstanțe agravante:

- 1) cu aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării ei (alin.(2));
- 2) cu folosirea situației de serviciu (lit.a) alin.(3));
- 3) de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală (lit.b) alin.(3)).

Referitor la agravanta *cu aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării ei*, consemnată la alin.(2) art.179 CP RM, trebuie de menționat faptul că noțiunea „*violență*” utilizată în sintagma „*aplicarea violenței*” nu și în sintagma „*amenințarea cu aplicarea violenței*”, presupune vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale a părții vătămate, în sensul art.78 din Codul contravențional [2]. Prin vătămare a integrității corporale se înțelege săvârșirea în mod intenționat a oricărei acțiuni sau inacțiuni de natură fizico-mecanică, biologică, chimică sau psihică care a adus o atingere sănătății unei alte persoane, atingere exprimată în dereglarea (ușoară, medie sau gravă) a integrității anatomice a organelor sau a țesuturilor corpului victimei, ori a funcțiilor vitale ale acestora [3].

Vom fi în prezența violării de domiciliu cu aplicarea violenței doar atunci când victima va suferi o vătămare ușoară a integrității corporale. Gradul vătămării integrității corporale va putea fi stabilit doar la dispunerea unei expertize medico-legale. Pentru a fi calificată ca vătămare ușoară a integrității corporale este necesar să se producă o *dereglare a sănătății de scurtă durată determinată nemijlocit de leziunea corporală ce durează mai mult de 6 zile, dar nu mai mult de 21 zile (trei săptămâni), sau producerea incapacității permanente și neînsemnate de muncă în volum de până la 10% inclusiv* [4]. Așadar, vom fi în prezența vătămării ușoare a integrității corporale doar atunci când în urma dispunerii unei expertize medico-legale se vor constata aceste leziuni sau disfuncții. În rezultatul acestei analize ajungem la concluzia că, în contextul prevederii de la alin.(2) art.179 CP RM, prin „*violență*” trebuie să înțelegem acea violență, al cărei grad de intensitate nu-l depășește pe cel al faptelor prevăzute la art.78 din Codul contravențional. În cazul în care intensitatea violenței nu se include în pragul de până la cel prevăzut în art.78 din Codul contravențional sau nu constituie o amenințare cu aplicarea violenței, aceasta nu constituie o circumstanță agravantă în sensul art.179 CP RM.

Pe marginea celor relatate mai sus este relevant exemplul din următoarea speță: *T.I a fost condamnat conform alin.(2) art.179 Cod penal. În fapt, la 05.05.2007, între orele 21.00 și 22.00, T.I a pătruns forțat și a rămas în domiciliul lui O.A, într-o casă de pe str. Eliberării, or.Orhei. La cererea lui O.A de a părăsi domiciliul a răspuns cu refuz, aplicându-i lui O.A două lovituri cu pumnii în regiunea spatelui, prin care i-a provocat dureri fizice, după care a tăiat cu un topor cablul de la telefonul fix aparținând lui O.A., pentru ca acesta să nu poată suna la poliție* [5].

Dacă în legătură cu infracțiunea de violare de domiciliu, violența aplicată depășește gradul de intensitate a vătămării intenționate ușoare a integrității corporale, va fi necesară calificarea conform regulilor concursului de infracțiuni: art.179 (cu excepția alin.(2)) și a art.145, 151 sau 152 CP RM. Această ordine de idei a mai fost respectată în următoarea speță: *L.N. și L.S. au fost condamnați în conformitate cu alin.(1) art.179 și lit.e) alin.(2) art.152 Cod penal pe faptul că la 28.03.2010, în jurul orei 23.00, L.N. și L.S., la propunerea și inițiativa lui L.N., care urmărea scopul de a se răzbuna pe P.V., au pătruns ilegal în curtea gospodăriei lui P.V. din satul Mitoc, raionul Orhei, fără consimțământul acestuia. Ulterior, cei doi au maltratată victima, aplicându-i multiple lovituri cu pumnii, picioarele, folosind totodată o bucată de foaie de ardezie și un par din lemn. În rezultat, i-au cauzat părții vătămate o vătămare medie a integrității corporale sau a sănătății, ce presupune dereglarea sănătății de lungă durată sub formă de fracturi de coaste, contuzia plămânului drept și pleurită exudativă pe dreapta* [6].

Prin *amenințare* se are în vedere acțiunea constituind o formă a violenței psihice, care presupune efectuarea de către făptuitor a unui act de natură să inspire victimei temere, care o pune în situația de a nu mai avea resursele psihice necesare pentru a rezista constrângerii. Mai concret, prin amenințarea cu aplicarea violenței se aduce atingere libertății psihice a victimei.

În cazul de mai sus, ar fi improprie calificarea celor relatate conform alin.(2) art.179 CP RM și art.152 CP RM. Acesta deoarece s-ar încălca regula potrivit căreia, pentru aceeași violență, făptuitorul trebuie tras la răspundere o singură dată.

În ipoteza violării domiciliului cu amenințarea aplicării violenței putem preciza că caracterul periculos este reliefat de împrejurarea că victima conștientizează că este amenințată cu un rău, în sufletul și în mintea ei creându-se o stare de teamă profund dăunătoare ce este în măsură de a o inhiba în aplicarea unor acțiuni necesare pentru contracararea urmărilor în urma comiterii infracțiunii.

Prin *libertate psihică, morală* a persoanei se înțelege puțința ce-i este lăsată fiecărei persoane de a hotărî și dispune în totalitate de toate acțiunile sale, în cadrul ordinii juridice, după cum va crede aceasta de cuviință, după cum îi vor dicta sentimentele, conștiința și interesele urmărite de aceasta.

Libertatea psihică nu este în legătură cu activitatea persoanei, cu acțiunile fizice ale acesteia. Aceasta este legată de actele cu caracter psihic ale persoanei, presupunând deliberarea și hotărârea ei asupra realizării acțiunilor date. Atingerea adusă libertății psihice a victimei presupune influențarea asupra psihicului acesteia, având scopul de a debusola, de a domina și corecta voința părții vătămate. Altfel spus, făptuitorul urmărește ca victima să delibereze și să hotărască așa cum ține acesta de cuviință.

Noțiunea „violență” din sintagma de la alin.(2) art.179 – „amenințarea aplicării violenței” – denotă că, de această dată, gradul de intensitate a violenței poate fi oricât de mare. Alineatul(2) de la art.179 CP RM, poate fi aplicat, inclusiv, în ipoteza violării de domiciliu săvârșite cu amenințarea cu omor [7].

Pentru ca fapta să fie încadrată conform alin.(2) art.179 CP RM, este necesar ca fapta să constea în acțiunea de amenințare cu omor ori cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății care, percepute de victimă, ar determina-o să nu întreprindă acțiuni în scopul stopării actului infracțional, circumstanță ce ar facilita comiterea infracțiunii.

Nu orice amenințare adresată unei persoane la domiciliu poate fi calificată conform alin.(2) art.179 CP RM. În contextul infracțiunii date nu cad sub incidența articolului în cauză faptele de amenințare cu distrugerea sau deteriorarea bunurilor, amenințarea cu divulgarea unor informații defăimătoare sau compromițătoare, hipnoza etc. Numai amenințarea cu vătămarea integrității corporale sau amenințarea cu omor poate forma acțiunea prejudiciabilă prevăzută la această normă. Forma concretă sub care se prezintă amenințarea cu violență este dedusă în rezultatul examinării anumitor împrejurări, cum ar fi, de exemplu: conținutul vorbelor, gesturilor, mimicii făptuitorului în momentul amenințării; caracteristicile vulnerabile ale instrumentelor și mijloacelor pe care le utilizează făptuitorul pentru expunerea amenințării; forța fizică a făptuitorului, precum și alte împrejurări care ar inspira victimei frică.

După conținut, amenințarea cu violență poate fi *concretizată* sau *neconcretizată*. *Amenințarea concretizată* se manifestă în aceea că victimei i se inspiră teama că va fi supusă violenței de o anumită intensitate, cum ar fi amenințarea cu vătămarea integrității corporale, a sănătății sau chiar cu omor, pe când *amenințarea neconcretizată* nu conține suficientă încărcătură informațională pentru ca victima să poată înțelege gradul de intensitate a violenței cu care e amenințată. Cea mai periculoasă este amenințarea concretizată. Este periculoasă nu pentru că poate conține informații concretizate, dar pentru că aceasta poate determina victima să acționeze mai intens în scopul respingerii actului infracțional, decât o face în momentul expunerii amenințărilor.

Această amenințare cu aplicarea violenței se exprimă verbal în adresa victimei, ea poate fi însoțită de gesturi din partea făptuitorului pentru a fi mai convingător, ca, de exemplu, demonstrarea unui cuțit, topor, armă pe care le are asupra sa făptuitorul, toate acestea însoțite de mesaje sugestive. Prin manifestarea amenințării se confirmă și se realizează latura subiectivă a componenței de infracțiune [8].

Existența pericolului și posibilitatea de a fi realizată amenințarea cu aplicarea violenței constituie circumstanța care întregeste latura obiectivă în cazul agravantei respective.

Circumstanța în cauză este prezentă dacă sunt întrunite cumulativ următoarele două condiții, și anume:

- apariția posibilității realizării amenințării (condiția obiectivă);
- apariția la victimă a fricii pentru viața sau sănătatea sa în cazul începerii cu executare a amenințării (condiția subiectivă).

Condiția subiectivă trebuie verificată în coraport cu personalitatea victimei și cu posibilitatea realizării acesteia. Așadar, o persoană cu o stabilitate emoțională mai slabă poate fi alarmată, agitată, pe când, în aceleași împrejurări, o altă persoană cu o stabilitate emoțională mai bună poate fi calmă și mai puțin intimidată, având o poziție proeminentă față de făptuitor.

De asemenea, important este ca și victima să recepționeze corect mesajul adresat de făptuitor în scopul intimidării acesteia. De aceea, violența nu are un caracter real dacă:

- a) victima nu a recepționat mesajul făptuitorului;

- b) victima a recepționat mesajul făptuitorului, dar nu l-a perceput ca atare;
- c) victima consideră că mesajul făptuitorului, pe care l-a recepționat, are un caracter ireal.

Astfel, pentru a considera că amenințarea cu violența are un caracter *real*, este necesar ca amenințarea să-i provoace victimei îngrijorare, teamă, panică, spaimă, să o determine să nu-și manifeste voința așa cum preconizase până la recepționarea amenințării. Victima trebuie să recepționeze mesajul și să fie conștientă de faptul că dacă nu se va conforma cerințelor făptuitorului, va fi supusă pericolului, adică dacă victima nu va permite făptuitorului de a pătrunde sau rămâne în domiciliul său, făptuitorul își va realiza amenințarea. La rândul său, existența celei de-a doua condiții trebuie verificată în raport cu următoarele împrejurări:

- 1) personalitatea amenințătorului (gradul de agresivitate în contextul soluționării situațiilor de conflict);
- 2) modul de manifestare a amenințării;
- 3) faptul deținerii de către amenințător a armelor sau a altor obiecte care pot fi utilizate pentru aplicarea violenței.

Se cunoaște că gradul de intensitate a violenței depinde în mare parte de caracterul făptuitorului, de modul cum obișnuiește să-și rezolve problemele, de starea lui psihică etc.

La calificarea infracțiunii de violare de domiciliu ce presupune amenințarea cu aplicarea violenței nu este necesară calificarea suplimentară conform art.155 CP RM, deoarece aceasta ar încălca regula potrivit căreia, pentru aceeași faptă – violență, făptuitorul trebuie tras la răspundere o singură dată.

Concluzii

Ca concluzie putem menționa faptul că pentru a fi aplicată răspunderea în baza alin.(2) art.179 CP RM, este necesar ca violența sau amenințarea cu aplicarea acesteia să urmărească scopul comiterii infracțiunii de violare de domiciliu și să se aplice – manifeste înainte de a se consuma violarea de domiciliu. Violența sau amenințarea cu violența constituie o condiție obligatorie ca fapta să fie calificată în baza art.179 alin.(2) CP RM. O condiție obligatorie și deosebit de importantă este faptul ca violența să nu fie de o intensitate mai mare în raport cu cea care se desprinde din art.78 din Codul contravențional. Violența de o intensitate mai mare nu poate să intre sub incidența acestui articol. În caz contrar s-ar subestima gradul de pericol social al violării de domiciliu săvârșite cu aplicarea violenței și cele comise pot fi calificate potrivit unor altor articole [9].

Referințe:

1. BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V., GRAMA, M. *Drept penal. Partea Generală*. Chișinău: Cartier, 2005.
2. BRÎNZA, S., STATI, V. *Drept penal. Partea Specială*. Chișinău: Cartier, 2005, p.507.
3. *Ibidem*, p.241.
4. Regulamentul Ministerului Sănătății nr.99 din 27.06.2003, Partea a IV-a.
5. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 11.03.2008. Dosarul nr. Ira-241/08.
6. Sentința Judecătorei raionului Orhei din 30.06.2010. Dosarul nr.1168/10.
7. RĂTESCU, C., IONESCU-DOLJ, I., PERIȚEANU, I.Gr. și alții. *Codul penal adnotat*.Vol.III. Partea specială, p.245-246.
8. BRÎNZA, S., STATI, V. Op.cit., p.284.
9. STATI, V. Unele considerații asupra practicii aplicării răspunderii penale pentru infracțiunea de violare de domiciliu. În: *Revista Națională de Drept*, 2010, nr.4, p.22.

Date despre autor:

Stela BOTNARU, doctor în drept, conferențiar universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: stelacorlateanu@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9739-4338

Gheorghe POPA, doctorand, Școala doctorală Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: gicupopa92@gmail.com

Prezentat la 20.05.2020